

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.І. МЕЧНИКОВА**

Кафедра політології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор
з науково-педагогічної роботи

Майя НІКОЛАЄВА

«2» 09 2024р

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**«ФІЛОСОФСЬКО-ЕТИЧНІ АСПЕКТИ
НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»**

Рівень вищої освіти

третій (освітньо-науковий) рівень

Галузь знань

18 «Виробництво та технології»

Спеціальність

183 «Технології захисту навколишнього
середовища»

Освітньо-наукова програма

«Технології захисту навколишнього сере-
довища»

ОНУ
2024

Робоча програма навчальної дисципліни «**Філософсько-етичні аспекти наукової діяльності**». Одеса: ОНУ. 2024. 18 с.

Розробник: **І.В. Бубнов**, кандидат історичних наук, доцент.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри політології

Протокол № 1 від « 30 » серпня 2024

Завідувач кафедри

Світлана КОЧ
(прізвище та ініціали)

Погоджено із гарантом ОНП

«Технології захисту навколишнього середовища»

Олег ГЕРАСИМОВ
(прізвище та ініціали)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) ФМВПС

Протокол № 1 від « 30 » серпня 2024 р.

Голова НМК

Олег ХОРОШИЛОВ
(прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри

Протокол № від « » 20 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри

Протокол № від « » 20 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(прізвище та ініціали)

1.ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
		<i>денна форма навчання</i>
Загальна кількість: Всього кредитів – 6 змістових модулів – 3 ІНДЗ* – не заплановано	Галузь знань 18 «Виробництво та технології» Спеціальність 183 «Технології захисту навколишнього середовища» Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий)	Обов'язковий
		<i>Рік підготовки:</i>
		<i>1-й</i>
		<i>Семестр</i>
		<i>1-й</i>
		<i>Лекції</i>
		24 год.
		<i>Практичні, семінарські</i>
		20 год.
		<i>Самостійна робота</i>
		136 год.
		Форма підсумкового контролю: залік

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою дисципліни є забезпечення здобувачів (третього рівня вищої освіти) поглибленими теоретичними філософсько-етичними знаннями, що лежать в основі наукової діяльності та відповідають вимогам сучасного моменту, максимальне ознайомлення їх із світовим досвідом розв'язання актуальних проблем поточного наукового життя та з можливістю використання цього досвіду в Україні.

Завданнями дисципліни є: систематизація і роз'яснення основних філософських та нормативно-етичних питань щодо організації наукової діяльності та здійснення науково-дослідної роботи.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетенностей:**

Загальні компетентності

ЗК03 Здатність розв'язувати комплексні проблеми у сфері технологій захисту навколишнього середовища на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності

Очікувані програмні результати навчання (РН):

РН03 Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, зокрема, статистичні методи аналізу даних великого обсягу та/або складної структури, спеціалізовані бази даних та інформаційні системи.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен:

знати: філософсько-історичні основи формування сучасної науки; основні цінності науки і наукових досліджень; соціокультурні критерії взаємодії науки і суспільства; форми відповідальності науки перед суспільством

вміти: прогнозувати наслідки наукових досліджень і розуміти відповідальність за якість власної праці і сумлінність інформації; застосовувати отримані знання задля оцінки та експертизи наукових проектів; використовувати на практиці норми наукового етикету; дотримуватися в своїй роботі принципів і норм професійних кодексів; застосовувати набуті знання в практиці професійної діяльності

3. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Філософські аспекти наукової діяльності.

Тема 1. Природа науки. Філософські проблеми науки.

Поняття та природа науки. Місце і роль науки в системі культури; природа науки як системи знань; поняття науки як соціального інституту та епістемологічної діяльності. Бачення науки як теорії та методу. Проблема класифікації наук. Проблема порушення закономірностей розвитку науки. Аксіологічні та моральні проблеми сучасної науки

Тема 2. Основні етапи та моделі у розвитку науки.

Класифікація етапів розвитку науки: класичний, некласичний і постнекласичний етапи. Різновиди моделей науки. Кумулятивна і некумулятивні моделі науки. Сцієнтизм і антисцієнтизм. Позитивізм в науці. Наукові революції і зміни типів раціональності.

Тема 3. Філософські підстави наукового знання. Свобода наукового пошуку.

Методи і форми наукового пізнання. Система ідеалів і норм науковості. Проблеми права на свободу наукового пошуку. Визначення соціальної відповідальності вченого. Аксіологічні проблеми сучасної науки.

Тема 4. Сутність та критерії науковості.

Поняття і ознаки науковості. Відмінні риси «наукового» та «позанаукового». Наука і псевдонаука (уявна, помилкова наука)..

Змістовий модуль 2. Теоретичні та організаційні аспекти науки та наукової діяльності.

Тема 5. Сутність науки. Класифікація наук.

Предмет, завдання та мета науки. Класифікація науки. Організація наукової діяльності в Україні

Тема 6. Наукове дослідження. Система наукових знань та система наукової діяльності. Етапи науково-дослідної роботи.

Наукова (науково-дослідна) діяльність. Наукове дослідження та його класифікація. Система наукових знань і наукової діяльності. Формулювання теми, мети і завдань дослідження. Моделювання і експериментальні дослідження. Аналіз і оформлення результатів наукових досліджень. Впровадження результатів наукових досліджень.

Тема 7. Науковий напрямок і проблема. Тема наукового дослідження.

Поняття та характеристика наукового напрямку. Формулювання та розробка структури проблеми. Проблеми актуальності теми і наукової новизни. Визначення економічної ефективності наукового дослідження.

Тема 8. Методика планування науково-дослідної роботи та оформлення наукового звіту.

Формулювання проблеми або теми. Визначення об'єкта і предмета дослідження. Визначення мети і постановки завдань дослідження. Інтерпретація основних понять і формулювання робочих гіпотез. Регламентація оформлення звіту про науково-дослідну роботу Державним стандартом України ДСТУ 3008-95 «Документація. Звіти у сфері науки і техніки; структура і правила оформлення»; Структура звіту про НДР.

Змістовий модуль 3. Етичні аспекти наукової діяльності.

Тема 9. Основні аспекти наукової етики. Основні принципи етики наукового співтовариства.

Поняття проблеми етики науки. Правила регуляції взаємин всередині наукового співтовариства. Самоцінність істини. Орієнтованість на новизну наукового знання. Свобода наукової творчості. Відкритість наукових результатів. Організований скептицизм. Регуляція взаємин між суспільством в цілому і наукою.

Тема 10. Порухення наукової етики. Відповідальність за порушення наукової етики.

Поняття помилкових заяв. Порухення авторських прав. Поняття та визначення плагіату. Саботаж дослідницької роботи. Спільна відповідальність за порушення наукової етики.

Тема 11. Норми наукової етики, що регулюють повсякденну наукову діяльність, співробітництво та відносини між колегами.

Дотримання правил отримання та відбору даних. Організація захисту і зберігання первинних даних. Правило «систематичного скептицизму». Зобов'язання щодо не перешкоджання науковій роботі конкурентів. Сприяння науковому зростанню молодих вчених. Відкритість для критики і сумнівів, які висловлюються іншими вченими і колегами по роботі. Об'єктивна і неупереджена оцінка роботи колег.

Тема 12. Норми наукової етики при підготовці публікацій.

Проблема визначення авторства публікації та вибір місця публікації. Повнота висвітлення існуючих наукових фактів і уявлень з досліджуваної проблеми. Адекватність методів аналізу та інтерпретацій завданням дослідження і фактичних матеріалів. Стиль і форма подання текстових і ілюстративних даних, їх достатність. Правильність і повнота оформлення допоміжного апарату публікації.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1. Філософські аспекти наукової діяльності						
Тема 1. Природа науки. Філософські проблеми науки.	15	2	2			11
Тема 2. Основні етапи та моделі у розвитку науки	15	2	2			11
Тема 3. Філософські підстави наукового знання. Свобода наукового пошуку.	15	2	1			12
Тема 4. Сутність та критерії науковості.	15	2	1			12
Разом за змістовим модулем 1	60	8	6			46
Змістовий модуль 2. Теоретичні та організаційні аспекти науки та наукової діяльності.						
Тема 5. Сутність науки. Класифікація наук.	15	2	2			11
Тема 6. Наукове дослідження. Система наукових знань та система наукової діяльності. Етапи науково-дослідної роботи	15	2	2			11
Тема 7. Науковий напрямок і проблема. Тема наукового дослідження	15	2	2			11
Тема 8. Методика планування науково-дослідної роботи та оформлення наукового звіту.	15	2	2			11
Разом за змістовим модулем 2	60	8	8			44
Змістовий модуль 3. Етичні аспекти наукової діяльності						
Тема 9. Основні аспекти наукової етики. Основні принципи етики наукового співтовариства	15	2	2			11
Тема 10. Порушення наукової етики. Відповідальність за порушення наукової етики.	15	2	2			11

Тема 11. Норми наукової етики, що регулюють повсякденну наукову діяльність, співробітництво та відносини між колегами	15	2	1			12
Тема 12. Норми наукової етики при підготовці публікацій	15	2	1			12
Разом за змістовим модулем 3	60	8	6			46
Усього годин	180	24	20			136

5. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Природа науки. Філософські проблеми науки. 1. Поняття та природа науки. 2. Місце і роль науки в системі культури; 3. Проблема класифікації наук. 4. Проблема порушення закономірностей розвитку науки. Аксіологічні та моральні проблеми сучасної науки	2
2	Основні етапи та моделі у розвитку науки. 1. Класифікація етапів розвитку науки. 2. Різновиди моделей науки. 3. Сцієнтизм і антисцієнтизм. Позитивізм в науці. 4. Наукові революції і зміни типів раціональності.	2
3	Філософські підстави наукового знання. Свобода наукового пошуку. 1. Методи і форми наукового пізнання. 2. Система ідеалів і норм науковості. 3. Проблеми права на свободу наукового пошуку. 4. Аксіологічні проблеми сучасної науки	1
	Сутність та критерії науковості. 1. Поняття і ознаки науковості. 2. Відмінні риси «наукового» та «позанаукового». 3. Наука і псевдонаука (уявна, помилкова наука).	1
4	Сутність науки. Класифікація наук. 1. Предмет, завдання та мета науки. 2. Класифікація науки. 3. Організація наукової діяльності в Україні	2
5	Наукове дослідження. Система наукових знань та система наукової діяльності. Етапи науково-дослідної роботи. 1. Наукова (науково-дослідна) діяльність. 2. Наукове дослідження та його класифікація. 3. Система наукових знань і наукової діяльності. 4. Характеристика основних етапів науково-дослідної роботи.	2

6	Науковий напрямок і проблема. Тема наукового дослідження. 1. Поняття та характеристика наукового напрямку. 2. Формулювання та розробка структури проблеми. 3. Проблеми актуальності теми і наукової новизни. 4. Визначення економічної ефективності наукового дослідження	2
7	Методика планування науково-дослідної роботи та оформлення наукового звіту. 1. Формулювання проблеми або теми. Визначення об'єкта і предмета дослідження. 2. Визначення мети і постановки завдань дослідження. 3. Регламентація оформлення звіту про науково-дослідну роботу Державним стандартом України ДСТУ 3008-95. 4. Структура звіту про НДР	2
8	Основні аспекти наукової етики. Основні принципи етики наукового співтовариства. 1. Поняття проблеми етики науки. 2. Правила і принципи регуляції взаємин всередині наукового співтовариства. 3. Регуляція взаємин між суспільством в цілому і наукою.	2
9	Порушення наукової етики. Відповідальність за порушення наукової етики. 1. Поняття помилкових заяв. 2. Порушення авторських прав. 3. Поняття та визначення плагіату. 4. Саботаж дослідницької роботи. 5. Спільна відповідальність за порушення наукової етики.	2
10	Норми наукової етики, що регулюють повсякденну наукову діяльність, співробітництво та відносини між колегами. 1. Дотримання правил отримання та відбору даних. 2. Організація захисту і зберігання первинних даних. 3. Зобов'язання щодо не перешкоджання науковій роботі конкурентів. 4. Сприяння науковому зростанню молодих вчених. 5. Відкритість для критики і сумнівів. 6. Об'єктивна і неупереджена оцінка роботи колег.	1
	Норми наукової етики при підготовці публікацій. 1. Проблема визначення авторства публікації та вибір місця публікації. 2. Повнота висвітлення існуючих наукових фактів і уявлень з досліджуваної проблеми. 3. Адекватність методів аналізу та інтерпретацій завданням дослідження і фактичних матеріалів. 4. Правильність і повнота оформлення допоміжного апарату публікації	1
Разом		20

6. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

(не передбачено)

7. ТЕМИ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ.

(не передбачено)

8. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Природа науки. Філософські проблеми науки.	11
2	Тема 2. Основні етапи та моделі у розвитку науки	11
3	Тема 3. Філософські підстави наукового знання. Свобода наукового пошуку.	12
4	Тема 4. Сутність та критерії науковості.	12
5	Тема 5. Сутність науки. Класифікація наук.	11
6	Тема 6. Наукове дослідження. Система наукових знань та система наукової діяльності. Етапи науково-дослідної роботи	11
7	Тема 7. Науковий напрямок і проблема. Тема наукового дослідження	11
8	Тема 8. Методика планування науково-дослідної роботи та оформлення наукового звіту.	11
9	Тема 9. Основні аспекти наукової етики. Основні принципи етики наукового співтовариства	11
10	Тема 10. Порушення наукової етики. Відповідальність за порушення наукової етики.	11
11	Тема 11. Норми наукової етики, що регулюють повсякденну наукову діяльність, співробітництво та відносини між колегами	12
12	Тема 12. Норми наукової етики при підготовці публікацій	12
	Разом	136

До самостійної роботи відноситься:

- підготовка до лекцій і практичних занять;
- підготовка фіксованих усних доповідей з відповідної тематики практичних занять.

9. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Методи навчання спрямовані на ефективне розв'язання навчально-професійних завдань:

Метод проблемного викладення навчального матеріалу.

Пояснювально-ілюстративні методи: лекція, пояснення, самостійне опрацювання літературних джерел, робота з електронними конспектами лекцій та презентаціями, опрацювання наукових публікацій.

Наочні: ілюстрація (у тому числі мультимедійні презентації), презентація результатів власних досліджень

Практичні: виконання індивідуальних завдань тощо.

Методи формування і стимулювання пізнавальної діяльності: навчальні дискусії.

10. ФОРМИ КОНТРОЛЮ

Засоби діагностики якості освіти включають в себе поточний, періодичний та підсумковий контроль.

Поточний контроль: усний контроль: індивідуальне і фронтальне опитування, захист рефератів/презентацій, доповідь; написання есе; письмовий контроль: оцінювання якості виконання самостійної роботи за темами.

Періодичний контроль: тестовий контроль: оцінювання контрольних робіт за змістовими модулями (можливо тестування, контрольне опитування).

Підсумковий контроль: залік

Критерії оцінювання результатів навчання:

Оцінка за національною шкалою та відсоток від максимальної кількості балів	Теоретична підготовка	Практична підготовка
	Здобувач освіти	
Відмінно (90-100% від максимальної кількості балів)	у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей; глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; робить самостійні висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань. Здобувач здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.	глибоко та всебічно розкриває сутність практичних/розрахункових завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; виконує творчі завдання та ініціює нові шляхи їх виконання; вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу; проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі.
Добре (75-89% від максимальної кількості балів)	достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу; при представленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій; самостійно аналізує, узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.	правильно вирішив більшість розрахункових/тестових завдань за зразком; має стійкі навички виконання завдання

Задовільно (60-74% від максимальної кількості балів)	володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.	може використовувати знання в стандартних ситуаціях, має елементарні, нестійкі навички виконання завдання. Правильно вирішив половину розрахункових/тестових завдань. Здобувач має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.
Не задовільно з можливістю повторного складання (35-59% від максимальної кількості балів)	володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно (без аргументації та обґрунтування); безсистемно виокремлює випадкові ознаки вивченого; не вміє робити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки; під час відповіді допускаються суттєві помилки	недостатньо розкриває сутність практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив окремі розрахункові/тестові завдання за допомогою викладача, відсутні сформовані уміння та навички.
Не задовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не володіє навчальним матеріалом	виконує лише елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача

11. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ.

1. Передумови виникнення науки.
2. Розвиток науки в історико-філософському контексті.
3. Бачення на сучасний етап розвитку науки.
4. Структура науки та її основні соціальні функції.
5. Наука як соціальне явище: сутність та проблеми розвитку.
6. Наука, культура, їх єдність та відмінність.
7. Сутність і значення позитивістського методу в науковій діяльності
8. Ціннісна природа наукової діяльності
9. Відмінні характеристики науки.
10. Складові елементи системи наукових знань.
11. Види наукової діяльності.
12. Напрями прикладних наукових досліджень, що є пріоритетними для сучасної України.
13. Форми реалізації та розвитку наукового пізнання.

14. Основні ознаки наукового дослідження.
15. Завдання фундаментальних наукових досліджень.
16. Найвища форма узагальнення і систематизації наукових знань.
17. Оцінка результатів наукових досліджень.
18. Основа методології наукового пізнання
19. Найважливіші функції методології в науковому дослідженні
20. Рівні наукового дослідження
21. Послідовність етапів у виконанні прикладних науково-дослідних робіт.
22. Обов'язкові аспекти у постановці наукової проблеми
23. Наукова новизна отриманих результатів наукового дослідження
24. Історія осмислення проблеми соціально-етичної відповідальності вченого: від давнини до середини XX століття.
25. Антисциентизм як варіант осмислення проблеми соціально-етичної відповідальності вченого.
26. Основні форми реакції наукового співтовариства на проблему соціально-етичної відповідальності вченого.
27. Сучасні варіанти осмислення проблеми соціально-етичної відповідальності вченого
28. Проблеми екологічної етики.
29. Специфіка моральних проблем в гуманітарних і суспільних науках.
30. Професійна етика науковця: основні норми і проблеми.
31. Моральні ідеали наукового середовища..
32. Проблеми етики науки при тоталітарних режимах.
33. Етичні принципи наукового дослідження, їх амбівалентність.
34. Проблема етики наукової публікації.
35. Проблема етики наукової дискусії.

12. РОЗПОДІЛ БАЛІВ

Поточний та періодичний контроль										Підсумковий контроль	Сума балів
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2				Змістовий модуль 3				
T1	T2	T3 Модуль. контроль № 1	T4	T5	T6	T7 Модуль. контроль №2	T8	T9	T10 Модуль. контроль №3	залік	
5	5	15(5+10)	5	5	5	15(5+10)	5	5	15(5+10)	20	100

T1, T2 ... T10 – теми практичних занять

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

13. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.

1. Бубнов І.В. Робоча програма навчальної дисципліни «Філософсько-етичні аспекти наукової діяльності» для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 183 «Технології захисту навколишнього середовища».
2. Бубнов І.В. Силабус навчальної дисципліни «Філософсько-етичні аспекти наукової діяльності» для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 183 «Технології захисту навколишнього середовища».
3. Методичні вказівки щодо організації самостійної роботи аспірантів з дисципліни «Філософсько-етичні аспекти наукової діяльності» для аспірантів 1-го року навчання (електронна версія). Укладач: Кушніренко І.Ю. Одеса: ОДЕКУ, 2017. 50 с.
4. Електронний навчальний модуль дисципліни «Філософсько-етичні аспекти наукової діяльності»

Вищезазначене навчально-методичне забезпечення розміщено за посиланнями:

www.eprints.library.odetu.edu.ua

www.http://dpt19s.odetu.edu.ua/course/view.php?id=38

14. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Агацці Е. Моральний вимір науки та техніки: монографія / перекл. з англ. Д.Г. Лахути; за ред. В.О. Лекторського. Київ: Прогрес-Традиція, 2017. 688 с.
2. Ратніков В.С. Основи філософії науки і філософії техніки : навчальний посібник. – Вінниця : ВНТУ, 2012. 291 с.
3. Самардак М.М. Філософія науки. Напрями, теми, концепції. Київ, Вид. ПАРАПАН, 2019. 204 с.
4. Фролов І.Т., Юдін Б.Г. Етика науки: Проблеми і дискусії. Київ: Ліброком, 2016. 256 с.
5. Філософія науки: підручник / І. С. Добронравова, Л. І. Сидоренко, В. Л. Чуйко та ін.; за ред. І. С. Добронравової. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2018. 255 с.
6. Методичні вказівки щодо організації самостійної роботи аспірантів з дисципліни «Філософсько-етичні аспекти наукової діяльності» для аспірантів 1-го року навчання (електронна версія). Укладач: Кушніренко І.Ю. Одеса: ОДЕКУ, 2017. 50 с.

Додаткова

1. Борейко В. Є., Подобайло А. В. Екологічна етика/ навч. посібник. Київ: «Фітосоціоцентр», 2014. 116 с.
2. Волинка Г.І. Картина світу ХХ ст. Енциклопедизм як композиційний принцип. Київ, «Каравела», 2015. 246 с.
3. Добронравова І.С., Сидоренко Л.І. Філософія та методологія науки : підручник. Київ, Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 223 с.
4. Добронравова І.С. Новітня західна філософія науки. Київ, Вид. ПАРАПАН, 2008. 216 с.
5. Комар О. В. Новітня філософія науки. Підручник. К. : «Логос», 2013.
6. Кисляков В.П., Дрожанова О.М., Ступак О.П. Вступ до філософії науки. Миколаїв, НУК, 2011. 125 с.
7. Ратніков В.С., Макаров З.Ю. Історія та філософія науки. Хрестоматія. Вінниця, «Нова книга», 2009. 416 с.
8. Семенюк Е.П., Мельник В.П. Філософія сучасної науки і техніки. Львів, «Світ». 2006. 152 с.

15. ЕЛЕКТРОННІ ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Етичний кодекс ученого України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002550-09#Text>

Наукова бібліотека Одеського національного університету URL: <http://lib.onu.edu.ua>

Наукова періодика України. Сторінка відкритого доступу Національної бібліотеки України ім. В Вернадського. URL <http://www.nbuv.gov.ua/portal>

Репозитарій ОДЕКУ www.eprints.library.odeku.edu.ua

Електронний навчальний модуль дисципліни «Філософсько-етичні аспекти наукової діяльності» [www.http://dpt19s.odeku.edu.ua/course/view.php?id=38](http://dpt19s.odeku.edu.ua/course/view.php?id=38)